AVİM Yorum • No: 2026 / 47 • Nisan 2026

'YA AB YA DA AVRASYA EKONOMİK BİRLİĞİ' SEÇİMİ VE DENGE GÖZETİMİ

Hazel ÇAĞAN ELBİR

Analist

Son dönemde Rusya Federasyonu (RF) tarafından sıkça dile getirilen bir tez, Ermenistan'ın Avrupa Birliği (AB) ile Avrasya Ekonomik Birliği (EAEU) arasında bir seçim yapmak zorunda olduğu yönündedir. Bu görüş, Rusya Federasyonunun liderliğindeki Avrasya Ekonomik Birliğinin gümrük birliği niteliğinin AB ile uyumsuzluğuna ve Moskovanın ekonomik-diplomatik baskısına dayandırılmaktadır. Nitekim *Modern Diplomacy*de yayımlanan bir analizde, Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan ile Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin arasındaki görüşmede bu ikilemin açıkça ortaya konduğu vurgulanmakta; Putinin Avrasya Ekonomoik Birliği ile AB gümrük birliğinde üyelik imkânsız uyarısı, gaz fiyatı ve ticaret avantajları üzerinden somutlaştırılmaktadır[1]. Ancak bu ikilem, hem ABnin kurumsal mantığı hem de Avrasyadaki jeopolitik gerçeklikler açısından tutarlı bir çerçeve sunmamaktadır. Aksine, post-Sovyet coğrafyadaki devletler için çok vektörlü bir dış politika, egemenlik ve refah açısından daha rasyonel bir yol haritası oluşturmaktadır.

ABnin genişleme politikası, uzun yıllardır net ve katı kriterlere bağlı bir süreçtir. Kopenhag Kriterlerine dayanan bu yaklaşım, yalnızca ekonomik uyumu değil, demokratik kurumlar, hukukun üstünlüğü ve insan hakları standartlarını da zorunlu kılmaktadır. Uzun süredir aday statüsünde bulunan devletler dahi tam üyeliğe ulaşamamışken, coğrafi, kültürel ve ekonomik mesafesi daha büyük olan Orta Asya cumhuriyetleri veya Güney Kafkasyadaki bazı aktörler için AB üyeliği, gerçek olmanın ötesinde bir temenni düzeyinde kalmaktadır. ABnin sınırları ve entegrasyon derinliği, bu ülkelerin kısa-orta vadede tam üyeliğini fiilen imkânsız kılmaktadır. Dolayısıyla ya AB ya Avrasya Ekonomik Birliği tezi, ABnin genişleme kapasitesini abartmakta ve post-Sovyet devletlerin gerçekçi seçeneklerini daraltmaktadır.

Öte yandan, bu durumun otomatik olarak Avrasya Ekonomik Birliğine zorunlu üyelik anlamına geldiği de savunulamaz. Avrasya Ekonomik Birliği, Rusya merkezli bir ekonomik entegrasyon mekanizması olup, üye ülkeler arasında mal, sermaye ve işgücü dolaşımını kolaylaştırmakla birlikte, Moskovanın stratejik nüfuzunu koruyan bir araç niteliğindedir. Nest Centreın analizinde vurgulandığı üzere, Kremlin Ermenistanı ekonomik bağımlılık (gaz ve ticaret), askeri varlıklar (Gyumri Üssü) ve siyasi baskı yoluyla yörüngesinde tutmaya çalışmaktadır[2]. *Armenian Weekly*de yer alan Paşinyan-Putin görüşme tutanakları da bu gerilimi netleştirmekte; Ermenistanın aşırı demokrasi vurgusu ve AEB-AB ikilemi, Moskovanın ekonomik kaldıraçlarını (düşük gaz fiyatı, ihracat artışı) öne çıkarmaktadır[3]. AVİM tarafından yayınlanan 2018 yılındaki bir analizimizde Ermenistanın denge siyaseti

yorumunda da belirtildiği gibi, Erivanın hem AB ile güçlendirilmiş ortaklık arayışı hem de Avrasya Ekonomik Birliği üyeliğini sürdürme çabası, bu ikilemin pratikte esnek bir denge politikasına dönüştürülebileceğini göstermektedir.

Burada kritik fırsat, özellikle Orta Asya cumhuriyetleri için ortaya çıkmaktadır. Bu ülkeler, ne ABnin tam üyesi olma ihtimaline ne de Avrasya Ekonomik Birliğine zorunlu entegrasyona mahkûmdur. Aksine, AVİMde kısa bir süre önce yayınlanan C6+1: Avrasyada Yeni Bir Jeopolitik Gerçeklik yazımızda[4] detaylıca ele alındığı üzere (ki bu yazı, Orta Asya beşlisi + Azerbaycan formatının evrimini ve trans-Hazar bağlantısını vurgulayarak bölgenin kendi inisiyatifli entegrasyon potansiyelini ortaya koymaktadır), C6+1 formatı Avrasyada yeni bir jeopolitik gerçeklik yaratmıştır. Kasım 2025teki Taşkent İstişare Toplantısı ile resmileşen bu yapı, Orta Asya ile Güney Kafkasya arasında lojistik, enerji ve ticaret köprüleri kurarak bağlantı aracılığıyla barış ilkesini somutlaştırmaktadır. Bu çerçevede, Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) bünyesinde daha derin bir bölgesel işbirliği ve entegrasyon modeli, Orta Asya cumhuriyetlerine hem Avrasya Ekonomik Birliği hem de AB ile kurumsal ve pragmatik işbirliği kanalları açmaktadır. Böyle bir yaklaşım, ekonomik çeşitlendirme, ticaret rotalarının çoğalması, enerji güvenliği ve lojistik bağımsızlığı sağlayarak ülkeleri hem daha güçlü hem de verimli kılacaktır.

Sonuç olarak, ya AB ya Avrasya Ekonomik Birliği ikilemi, uluslararası sistemin çok kutuplu ve bağlantılı yapısına uymamakta; aksine, post-Sovyet devletlerin egemenliklerini koruma ve ulusal çıkarlarını maksimize etme kapasitesini sınırlamaktadır. C6+1 gibi çok taraflı inisiyatifler ve TDT çatısı altındaki bölgesel birliktelik, bu ülkeler için üçüncü bir yol sunmakta ve Avrasyada sürdürülebilir bir denge politikasına zemin hazırlamaktadır. Ermenistanın denge arayışları bu bağlamda hem bir uyarı hem de bir ilham kaynağıdır: Jeopolitik gerçeklikler, sıfır toplamlı seçimler yerine akıllıca tercihler kararların tutarlılığını ortaya koyabilecektir.

*Görsel: *https://moderndiplomacy.eu/2026/04/08/armenia-and-ex-soviet-states-must-choose-eu-or-eaeu/*

[1] Kester Kenn Klomegah, Armenia and Ex-Soviet States Must Choose EU or EAEU, *Modern Diplomacy*, moderndiplomacy.eu, 8 Nisan 2026, https://moderndiplomacy.eu/2026/04/08/armenia-and-ex-soviet-states-must-choose-eu-or-eaeu/.

[2] An Uncomfortable Partner: How to Kremlin Attempts to Keep Armenia in Its Orbit, *Nest Centre*, nestcentre.org, 13 Nisan 2026, https://nestcentre.org/an-uncomfortable-partner-how-the-kremlin-attempts-to-keep-armenia-in-its-orbit/.

[3] Harout Sassounian, Pashinyan jokes with Putin in the Kremlin: Armenia has too much democracy, *Armenian Weekly*, armenianweekly.com, 8 Nisan 2026, https://armenianweekly.com/2026/04/08/pashinyan-jokes-with-putin-in-the-kremlin-armenia-has-too-much-democracy/.

[4] Hazel Çağan Elbir, C6+1: Avrasyada Yeni Bir Jeopolitik Gerçeklik, *AVİM*, avim.org.tr, 10 Nisan 2026, https://avim.org.tr/tr/Yorum/C6-1-AVRASYA-DA-YENI-BIR-JEOPOLITIK-GERCEKLIK.

Yazar Hakkında :

Hazel Çağan-Elbir AVİM'de analist olarak çalışmaktadır. Çağan-Elbir, Atılım Üniversitesi Politik Ekonomi bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Atıfta bulunmak için: ELBİR, Hazel ÇAĞAN. 2026. "'YA AB YA DA AVRASYA EKONOMİK BİRLİĞİ' SEÇİMİ VE DENGE GÖZETİMİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2026 / 47. Nisan 14. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/YA-AB-YA-DA-AVRASYA-EKONOMIK-BIRLIGI-SECIMI-VE-DENGE-GOZETIMI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır